

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20 ____ р.

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами (на прикладі ТОВ «Українські напої південь»)»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Савельєва Катерина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волчек Руслан Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних ринкових умовах важливого значення набуває аналіз фінансового стану суб'єктів господарювання. В процесі господарської діяльності між підприємствами, організаціями, бюджетними установами, фізичними особами та іншими суб'єктами виникають відповідні взаємовідносини, які мають характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини супроводжуються розрахунковими операціями, які є передумовою виникнення об'єктивного економічного явища – дебіторської та кредиторської заборгованості.

Проведення економічного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє підтвердити точність даних про фінансову діяльність суб'єктів господарювання, їхніх взаємовідносин з контрагентами, а результати експертизи є важливим фактором прийняття правильних управлінських рішень. Враховуючи вищевказане, вивчення економічної суті дебіторської та кредиторської заборгованості є актуальною науковою і практичною проблемою й потребує більш досконалого розгляду.

Дебіторська та кредиторська заборгованість як об'єкти бухгалтерського обліку викликають немалий інтерес зі сторони вітчизняних та зарубіжних науковців, адже для ефективного управління зобов'язаннями необхідно знати їх види, типи операцій та порядок відображення в обліку. Донині існує чимало актуальних нерозв'язаних питань, пов'язаних з обліком дебіторської та кредиторської заборгованості. Це, відповідно, обумовлює постійний перегляд нормативних актів і регламентуючих документів, вироблення нових шляхів удосконалення організації та методики розрахунків з контрагентами.

Питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості розкрито у працях багатьох вітчизняних науковців та практиків, таких як: Ф.Ф. Бутинець, М.Д. Білик, Н.В. Бондарчук, І.А. Волянчук, С.Ф. Голов, Р.В. Кузіна, Н.О. Лоханова, Л.В. Черненко, В.О. Шевчук, З.В. Гуцайлюк, Т.М. Мараховська, Я.В. Соколов, В.В. Сопко та інших. Проте, розвиток економіки вимагає постійного удосконалення як виробничих так і фінансових аспектів діяльності господарюючих суб'єктів. На цей час окремі положення обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованості потребують уточнення та вдосконалення. Існують проблеми різних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, а також невирішені питання нарахування резерву сумнівних боргів та відображення безнадійної дебіторської заборгованості.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення організаційних і методичних положень та визначення основних шляхів вдосконалення обліку, аналізу та внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості та їх відображення в звітності підприємства.

Згідно основної мети у кваліфікаційній роботі вирішено низку завдань:

– розкрити економічну сутність, порядок визнання та оцінки дебіторської заборгованості і зобов'язань підприємств в Україні;

- розглянути класифікацію розрахункових операцій для цілей бухгалтерського обліку;
- вивчити міжнародний досвід обліку зобов'язань;
- ознайомитись з особливостями фінансової-господарської діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «Українські напої південь»;
- здійснити аналітичну оцінку ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві;
- дослідити стан системи обліку розрахунків з контрагентами на ТОВ «Українські напої південь»;
- оцінити систему внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення системи обліку і контролю на ТОВ «Українські напої південь»;
- побудувати регресійну модель, за результатами якої можливо окреслити основні напрями щодо поліпшення рівня платоспроможності досліджуваного підприємства.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є організація обліку, аналізу, оподаткування та контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на торговельних підприємствах.

Предмет дослідження. Предметом дослідження у кваліфікаційній роботі є організаційні та методичні аспекти обліку, аналізу та внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використані загальнонаукові методи, засновані на системному підході щодо розкриття питань методики й організації обліку, контролю та аналізу розрахунків з контрагентами на підприємстві. Використовувались методи аналізу наукової і методичної літератури, застосовувалися методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу і синтезу. Для визначення стану обліку та внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві використаний метод спостереження та регресійний аналіз.

Інформаційною базою дослідження. У кваліфікаційній роботі використані науково-методичні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, періодичні видання, нормативні документи, в яких відображено методичні основи обліку та внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами, а також дані обліку та звітності ТОВ «Українські напої південь».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та 17-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінки. Основний зміст викладено на 79 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 17 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Савельєва К.О. Аналітичні аспекти управління дебіторською заборгованістю на торговельних підприємствах. Браславські читання. Економіка ХХІ століття:

національний та глобальний виміри: Збірник матеріалів XII Міжвузівської наукової-практичної студентської конференції, 27 жовтня 2021 року. Одеса, ОДАУ. 2021. С. 59-63.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи обліку дебіторської і кредиторської заборгованості»* досліджено визначення економічної сутності дебіторської і кредиторської заборгованості. Наведено класифікацію та види оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості. Розглянуто нормативно-законодавче регулювання обліку розрахунків з контрагентами. Надано характеристику особливостей обліку заборгованості згідно із МСФЗ.

У другому розділі *«Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю розрахунків з контрагентами на ТОВ «Українські напої південь» і шляхи його вдосконалення»* наведено загальну економічну характеристику ТОВ «Українські напої південь». Описано особливості обліку дебіторської і кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві. Наведені синтетичні та аналітичні рахунки з обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, які застосовує підприємство. Надано рекомендації, впровадження яких дозволить поліпшити стан діючої системи обліку та внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві.

У третьому розділі *«Аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «Українські напої південь»* виконано аналіз динаміки складу та структури засобів у розрахунках; досліджено зміни у ефективності використання дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Українські напої південь». Аналіз показав, що протягом досліджуваного періоду товариство досягло беззбитковості діяльності, проте його платоспроможність все ще залишається на низькому рівні. Виходячи із результатів аналізу побудованої регресійної моделі, було сформульовано низку пропозицій задля поліпшення платоспроможності підприємства й зростання обсягів продажів на досліджуваному підприємстві, а саме: створити індивідуальні ознаки привабливості магазинів завдяки продажу у них домашніх хлібобулочних виробів, які випікаються без маргарину, ароматизаторів та поліпшувачів смаків та продажу домашнього лимонаду; використовувати технологію «Таємний покупець».

ВИСНОВКИ

Теоретичне дослідження та вивчення діючої системи обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «Українські напої південь» дозволило зробити такі загальні висновки.

У сучасних умовах господарювання пріоритетне значення для розвитку економічних відносин має своєчасне проведення розрахункових операцій.

Важливим для будь-якого підприємства є ефективно організований аналітичний облік розрахункових операцій, на меті якого є формування

інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість з різним ступенем деталізації даних. В обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ є певні відмінності та проблемні моменти, які розглянуто у роботі.

У кваліфікаційній роботі було розглянуто особливості фінансово-господарської діяльності ТОВ «Українські напої південь», характерні операції, що знаходять своє відображення в системі бухгалтерського обліку, вивчено систему оподаткування підприємства, проаналізовано його фінансовий стан та детально досліджено діючу систему внутрішнього контролю розрахункових операцій. Це дозволило виявити проблемні та дискусійні моменти у системі обліку та внутрішнього контролю, а також сформулювати комплекс конкретних дій для якісного вдосконалення управління підприємством ТОВ «Українські напої південь».

ТОВ «Українські напої південь» є самостійним господарським об'єктом з правами і обов'язками юридичної особи. Підприємство діє на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування і самоокуповування, забезпечує соціальний розвиток і стимулювання працівників за рахунок накопичених засобів, несе повну відповідальність за результати власної господарської діяльності і виконання покладених на себе зобов'язань перед постачальниками і споживачами, бюджетом, банками, а також перед трудовим колективом згідно чинному законодавству.

Бухгалтерський облік всіх операцій ТОВ «Українські напої південь» ведеться в програмі 1С:Бухгалтерія, редакція 8.2.2.

Підприємство є платником податку на додану вартість. Податкову та статистичну звітність підприємство надає через електронний кабінет або через кабінет у «Приват24 для бізнесу»

Підприємство займається роздрібною торгівлею, спеціалізується на продажу алкогольної продукції і тютюнових виробів, а також безалкогольних напоїв та продуктів харчування. Підприємство має 12 торговельних точок.

Аналіз ситуації на ТОВ «Українські напої південь» свідчить про необхідність широкого впровадження дієвого внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з дебіторами і кредиторами. Це забезпечить управлінський персонал достовірною, вчасною, максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з контрагентами і допоможе правильно визначити основні напрямки діяльності та завдання, які постають перед суб'єктом господарювання.

За результатами магістерського дослідження ми прийшли до висновку, що на ТОВ «Українські напої південь» система внутрішнього контролю функціонує безсистемно, оскільки у діючій системі обліку наявні певні недоліки, які потребують усунення:

– На підприємстві не створюється резерв сумнівних боргів, що порушує вимоги НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Тому на дату балансу слід обчислювати і створювати резерв сумнівних боргів для того, щоб мати можливість визначати і відображати у фінансовій звітності саме чисту реалізаційну вартість відповідної поточної дебіторської заборгованості (а не всю поточну дебіторську заборгованість). Завдяки цьому у звітності

підприємство не завишатиме суму активу (дебіторської заборгованості) та не занижуватиме витрати (зокрема, на створення резерву сумнівних боргів). На нашу думку, на досліджуваному підприємстві слід використовувати метод застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості.

– Метод абсолютної суми сумнівної заборгованості досить трудомісткий, якщо в підприємства багато дебіторів і не ведеться автоматизований облік характеристик заборгованостей, але на досліджуваному підприємстві не велика кількість дебіторів (до 10 контрагентів), тому в даному випадку даний метод дозволяє ідентифікувати розмір резерву сумнівних боргів у розрізі конкретних дебіторів і є досить точним.

– Наказ про облікову політику на підприємстві взагалі відсутній. Тому, на підприємстві слід розважливо віднестися до Наказу про облікову політику та розробити його станом на початок наступного року. Особливу увагу слід приділити розрахункам з дебіторами і кредиторами. Нами в процесі дослідження було розроблено Наказ про облікову політику обліку в частині дебіторської і кредиторської заборгованості.

– На підприємстві не налагоджений документообіг, відсутній графік документообігу. Тому нами в процесі дослідження було розроблено Графік документообігу розрахунків за дебіторською і кредиторською заборгованостями.

Результати аналізу свідчать, що протягом 2019-2020 років управлінський персонал товариства зміг досягти безбитковості діяльності, проте платоспроможність організації все ще залишається на низькому рівні.

У роботі було побудовано економіко-математичну модель оцінки рівня платоспроможності досліджуваного підприємства. Результати моделювання свідчать, що по мірі зростання чистої рентабельності продажів, коефіцієнт швидкої ліквідності збільшиться на 0,03. Збільшення коефіцієнта відсутності маневреності робочого капіталу призведе до зниження рівня коефіцієнта швидкої ліквідності на 0,163.

З метою збільшення чистого доходу ТОВ «Українські напої південь» й оптимізації співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю, нами були надані рекомендації керівництву досліджуваного підприємства :

– забезпечення у наявних 12 торговельних точок іміджу «наявності гарних продавців». Дослідження провідних маркетологів свідчать, що більшість покупців стає розчарованою від відвідування магазину внаслідок некоректних дій конкретних продавців, або в разі настання у магазині змін, які викликали в них незадоволення або обумовили появу незручностей. Для залучення покупців до магазинів необхідно проаналізувати зовнішні та внутрішні чинники роботи торговельних точок;

– доцільно використовувати технологію «Таємний покупець». Вона полягає у опитуванні покупців на виході з магазину із використанням таких формулювань: навіщо приходили? Що купили? Що сподобалося? Що не сподобалося? Що думаєте про асортимент магазину? Що думаєте про наші

ціни? Що скажете про наших продавців? Спасибі вам за відповіді! Ми вас дуже цінуємо, любимо і ось вам ... подарунок, бонус, карта або просте людське дякую. Коли Вас чекати наступного разу?

— надання знижки у розмірі 2% тим, хто заповнить на касі анкету про своє враження про магазин (при цьому потрібен контроль продавців, інакше частина знижок буде осідати не в тих кишенях);

— корисним буде здійснення експериментів з таким параметром як насичення і звільнення простору на торгових полицях або вішалках (менше простору, нижче статус товару, більше простору, вище статус, легше за такий товар більше заплатити);

— використовувати елементи арома-маркетингу у магазині;

— треба змінювати розташування товарів у магазині не рідше 1 разу на місяць. А раз на пів року міняти розстановку цілком;

— потрібно зробити фірмові пакети для обізнаності назв магазинів;

— доцільно організувати доставку товарів через сайт, оскільки відсутність сайту призводить до втрати 30% потенційних замовлень і додаткових продажів;

— необхідно створення «власної ізіюминки магазину». Зокрема, слід продавати у власних торговельних точках домашні хлібобулочні вироби, які випікають без маргарину, ароматизаторів та поліпшувачів смаків, або здійснювати продаж домашнього лимонаду, мохіто або компоту на розлив.

Вважаємо, що впровадження у практику господарювання запропонованих нами рекомендацій дозволить поліпшити рівень платоспроможності ТОВ «Українські напої південь».

АНОТАЦІЯ

Савельєва К.О. «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами (на прикладі ТОВ «Українські напої південь»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єкт дослідження – організація обліку, аналізу та контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на торговельних підприємствах.

У роботі розглядаються теоретичні основи обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами: питання економічної сутності розрахункових операцій, їх класифікації, аналіз нормативної бази, яка регламентує облік дебіторської і кредиторської заборгованості, особливості міжнародного обліку заборгованостей, а також практичні аспекти обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «Українські напої південь».

Результати аналізу свідчать, що організація діючої системи обліку та контролю на підприємстві не позбавлена недоліків. Так, на підприємстві відсутній наказ про облікову політику, відсутні розроблені графіки документообігу у розрізі окремих об'єктів обліку. Протягом досліджуваного періоду товариство досягло беззбитковості діяльності, проте його платоспроможність все ще залишається на низькому рівні.

Запропоновано комплекс рекомендацій щодо удосконалення системи обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «Українські напої південь». З метою поліпшення платоспроможності підприємства й зростання обсягів продажів, рекомендовано: створити індивідуальні ознаки привабливості магазинів завдяки продажу у них домашніх хлібобулочних виробів, які випікаються без маргарину, ароматизаторів та поліпшувачів смаків та продажу домашнього лимонаду; використовувати технологію «Таємний покупець».

Ключові слова: дебіторська та кредиторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, облік, контроль, аналіз, інвентаризація розрахунків з контрагентами, платоспроможність.

ANNOTATION

Savelyeva K.O. «Accounting and analytical support and control of settlements with debtors and creditors (using the example of LLC «Ukrainski napoi pivden»)»

Qualification work for obtaining of master's degree in the specialty «071 Accounting and Taxation» according the education program «Accounting, Auditing and Taxation of Entrepreneurship». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2021.

The qualifying paper of master's degree consists of three sections.

The object of research – the organization of accounting, analysis and control of settlements with debtors and creditors at the commercial enterprises. The paper considers the theoretical foundations of accounting for settlements with debtors and creditors: the economic essence of settlement operations, its classification, analysis of the regulatory framework which governs the accounting of receivables and payables, features of international debt accounting, as well as practical aspects of accounting, analysis and internal control of settlements with debtors and creditors at the LLC «Ukrainski napoi pivden».

The results of the analysis show, that the organization of the current system of accounting and control at the enterprise is not without its shortcomings. Thus, the company does not have an order on accounting policy, there are no developed schedules of document flow in terms of individual objects of accounting. During the researched period, the company achieved break-even activity, but its financial solvency is still remains low.

A set of recommendations for improving the system of accounting and internal control of settlements with debtors and creditors at the enterprise LLC «Ukrainski napoi pivden» is recommended. In order to improve the solvency

of the enterprise and volume of payments increase, it is recommended: to create individual signs of attractiveness of stores thanks to the sale of homemade bakery products, which are baked without margarine, flavoring agents and flavor enhancers and the sale of homemade lemonade; to use «Mystery Shopper» technology.

Key words: receivables and liabilities, reserve on doubtful debts, accounting, control, analysis, inventory of calculations with contractors, leverage.